

REACTIE OP

‘Stigma rond schizofrenie en autisme in de Vlaamse dagbladen’

In hun artikel over stigma rond schizofrenie en autisme stellen psychiaters Thys e.a. (2014) dat de beeldvorming over schizofrenie in de Vlaamse media bijzonder negatief is. In vergelijking met de berichtgeving over autisme wordt er in de dagbladen veel en vaak negatief bericht over schizofrenie.

Dat stigmatisering bijdraagt aan het lijden verbonden aan psychiatrische problematiek staat buiten kijf. Dat een zekere inspanning nodig is om negatieve beeldvorming tegen te gaan eigenlijk ook. De auteurs stellen dat onderzoekers, patiëntenverenigingen en de media een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het beeld van autisme als de meest doorerfelijke factoren bepaalde psychiatrische stoornis. Bovendien kunnen mensen (vaak kinderen) met autisme rekenen op de belangenbehartiging en publieke steun van familieleden. Dit resulteert volgens de onderzoekers in meer positieve berichtgeving en aldus tot een veel mildere perceptie van autisme als psychiatrische stoornis.

LITERATUUR

Thys E, Struyven CI, Danckaerts M, de Hert M. Stigma rond schizofrenie en autisme in de Vlaamse dagbladen. Tijdschr Psychiatr 2014; 56: 365-73.

AUTEUR

HILDE TJEERDEMA, promotieonderzoeker vakgroep Theorie & Geschiedenis van de psychologie, Rijksuniversiteit Groningen.

CORRESPONDENTIEADRES

E-mail: h.tjeerdema@rug.nl

TITLE IN ENGLISH

Reaction on ‘The stigmatising of schizophrenia and autism in the Flemish daily papers’

Geen strijdige belangen meegedeeld.

Hoewel de auteurs vaststellen dat een groot aantal dagbladen negatief berichtte over daders van moordzaken met (vermeende) schizofrenie, zien zij hierin geen alternatieve verklaring voor het door hen aangetroffen verschil in berichtgeving. Het betrof hier vooral uitvoerige verslagen van moordzaken met Hans V.T., Kim D.G., Léopold S. en Anders B.B. in de ‘hoofdrol’. Allen werden met schizofrenie in verband gebracht. Het is jammer dat niet duidelijk wordt hoe groot het aandeel van deze artikelen is op het totale aantal negatieve berichten. Ik heb redenen om aan te nemen dat (gewelddadige) misdaden van mensen met een vermeende psychiatrische stoornis dankbare onderwerpen zijn om uitpuddend over te berichten in de media. Dat zou kunnen betekenen dat de aangetroffen ‘*zeer kwajlijke en hardnekkige stigmatisering van schizofrenie*’ een min of meer toevallig resultaat is van een samenloop van (treurige) omstandigheden.

Voor mijn promotieonderzoek over autisme en delinquentie heb ik op vergelijkbare wijze onderzocht op welke manier Britse dagbladen (*The Guardian, The Times, Daily Mailen Sun*) berichtten over autisme dan wel het syndroom van Asperger en computer-hacken in de periode van 1990 tot 2013. De specifieke aanleiding voor de media-analyse was de vraag in hoeverre één specifieke publieke zaak de berichtgeving over autisme en computer-hacken beïnvloedde. De zaak draaide om de Britse computer-hacker Gary McKinnon die eind jaren negentig had ingebroken in computers van NASA en de Amerikaanse defensie. Hij was op zoek gegaan naar bewijs dat de NASA informatie had over UFO’s en buitenaardse ‘free energy’. Er laaide een hevige diplomatieke strijd op rond de uitlevering van McKinnon naar de vs. Deze rel kreeg in 2008 een nieuwe wending nadat verschillende psychiaters, onder wie de befaamde Britse autisme-expert Baron-Cohen, het syndroom van Asperger en depressie bij hem diagnoseerden.

Dat één zaak debet kan zijn aan een stroom van artikelen blijkt uit de resultaten van mijn media-analyse. Voor 2008 waren slechts 4 artikelen verschenen met de betreffende steekwoorden, na 2008 waren dit er maar liefst 220. Het leeuwendeel van deze laatste groep artikelen (87%) ging over Gary McKinnon, over zijn mentale gesteldheid en zijn juridische strijd. De rest van de artikelen (13%) had betrekking op vergelijkbare gevallen of omvatten meer algemene bespiegelingen over de mogelijke relatie tussen autisme dan wel het syndroom van Asperger en computerhacken. Het zou relatief eenvoudig moeten zijn om na te gaan of een vergelijkbare tendens ook geldt voor de berichtgeving over schizofrenie en autisme in Vlaamse dagbladen. Hoeveel strafzaken speelden er bijvoorbeeld in diezelfde periode waarbij verdachten in verband werden gebracht met autisme? Het lijkt mij van belang dit eerst na te gaan alvorens op basis van dit onderzoek te concluderen dat er

ARTIKEL

sprake is van hardnekkige stigmatisering van schizofrenie.

Ten slotte moet opgemerkt worden dat de relatie tussen media-aandacht en de publieke perceptie van psychiatrische stoornissen complex is. Zeker is dat beide op elkaar inwerken. In het geval van Gary McKinnon is deze interactie zelfs buitengewoon belangrijk geweest voor het verloop van het proces. McKinnon gaf na zijn aanhouding diverse interviews die werden uitgezonden op televisie. Kijkers thuis meenden in de houding en het gedrag van McKinnon trekken van een autistische stoornis te herkennen en zij namen contact op met de advocaat en familie van McKinnon. Zij schakelden vervolgens autisme-experts in. De diagnose had ook op Gary een bijzondere uitwerking: daar waar hij zichzelf *voor* de diagnose stevast presenteerde aan het publiek als een enigszins naïeve en goedgelovige techno-nerd, presenteerde hij zichzelf *na* de diagnose als een autistische hacker.

In dit geval beïnvloedde de media-aandacht dus niet alleen de publieke, maar ook de individuele perceptie van wat het betekent een psychiatrische stoornis gekregen te hebben.

ANTWOORD

aan Tjeerdema

Wij danken Tjeerdema voor haar interessante reactie. We zijn dan ook benieuwd naar haar onderzoek betreffende mediaberichtgeving over autisme en computer-criminaliteit.

Wat het gewicht van een beperkt aantal gemediatiseerde gewelddelicten op de berichtgeving betreft, hadden we bij aanvang zelf twee bedenkingen. Om te beginnen hebben we onze verzameling artikelen benaderd vanuit het standpunt van de krantenlezende leek wiens oog op de woorden 'schizofrenie' en 'autisme' valt en wiens beeld over deze stoornissen mede gevormd wordt door de bewuste artikelen. Ook al gaat het over een beperkt aantal (moord)zaken, dan gaan we er toch nog van uit dat een groot aantal artikelen over dezelfde zaken de beeldvorming sterker zal beïnvloeden: in herhaling schuilt veel overtuigingskracht. Volgens ons gaat het dan niet echt om een scheef trekking: de negatieve berichtgeving is ook in die omstandigheden een feit.

Daarnaast is het natuurlijk mogelijk dat een eenmalige zaak tijdelijk de berichtgeving beïnvloedt, waar die anders mogelijk rustiger is. In een eerste versie van ons onderzoek werkten we met steekproeven op basis van drie willekeurige data. Onder meer wegens het voorbijgaande effect van zeldzame zaken verlieten we die benadering en kozen we

AUTEURS

ERIK THYS is psychiater, adjunct kliniekhoofd, Universitair Psychiatrisch Centrum KU Leuven, campus Kortenberg en hoofdgeneesheer, PSC St.-Alexius, Elsene.

CATHARINA STRUYVEN is kinder- en jeugdpsychiater in opleiding, afd. Kinderpsychiatrie, UPC KU Leuven, campus Gasthuisberg.

MARINA DANCKAERTS is kinder- en jeugdpsychiater, UPC KU Leuven, campus Gasthuisberg en hoogleraar Kinder- en Jeugdpsychiatrie, departement Neurowetenschappen, KU Leuven.

MARC DE HERT is psychiater-psychotherapeut, hoofdgeneesheer, Universitair Psychiatrisch Centrum KU Leuven, campus Kortenberg en professor, departement Neurowetenschappen, KU Leuven.

CORRESPONDENTIEADRES

Erik Thys, Renbaanlaan 37, 1050 Brussel, België.

E-mail: erik.thys@uc-kortenberg.be

ervoor om de volledige berichtgeving over een periode van 5 jaar te onderzoeken. In principe kan men met nog langere perioden dit effect nog verder uitvlakken, maar dan wordt het resultaat steeds minder actueel en beginnen veranderingen in het krantenlandschap ook een rol te spelen.

Tot onze verrassing waren de resultaten van onze twee benaderingen echter zeer vergelijkbaar, m.a.w. als er al sprake was van een scheef trekking, dan was het er één op lange termijn. Naar aanleiding van de vraag van Tjeerdema doken we nog eens in onze database om de impact van de specifieke zaken na te gaan. Het werkelijke aantal strafzaken met daders met (vermeend) autisme of schizofrenie konden we niet nagaan, maar op basis van ander onderzoek gaan we ervan uit dat er geen reden is om tussen beide stoornissen grote verschillen in (geweld)delicten te veronderstellen. Het werkelijke aantal heeft voor ons onderzoek ook geen belang, aangezien we slechts focusten op de berichtgeving vanuit het standpunt van de lezer.

De gemediatiseerde zaken met een link naar schizofrenie (Hans V.T., Kim D.G., Léopold S. en Anders B.B.) namen in totaal 14,8% van de artikelen met schizofrenie als zoekterm in beslag. Dat is niet verwaarloosbaar, maar ook niet overweldigend.

Wat autisme betreft, kwam slechts één gewelddelict uitgebreid in de media: de zaak van de autistische broer van een bekende bokskampioen die zijn vader doodschoot. Deze bokser was eerst op een heel positieve wijze in de media gekomen omdat hij via bokswedstrijden aandacht vroeg voor de problematiek van autisme. Dit maakt dat 20 artikelen over de bokser in onze categorie 'positief' belandden

en 67 artikelen over de moordzaak in de categorie ‘negatief’, goed voor 2,5% van de artikelen met een link naar autisme, zeker geen zwaar doorwegend aantal.

Deze zaak is interessant omdat positieve en negatieve berichtgeving er noodlottig in zijn samengekomen. De minderjarige autistische dader kon bij de rechter en in de kranten terecht op veel begrip rekenen. Hoewel in de artikelen over deze zaak een link tussen autisme en geweld gelegd wordt (en we ze bijgevolg als ‘negatief’ scoorden), verslaan ze deze met veel sympathie: *‘Broer J.B. buiten vervolging: totale opluchting’*, *‘J.B. verwerkt familiedrama in de boksring’*, *‘Autistisch broertje J.B. terug thuis’*, *‘Ons gezin is sterker dan ooit’*. Een dergelijke teneur in de verslaggeving over een gewelddelict konden we zelfs niet in de positiefste artikelen over schizofrenie ontwaren.

Onze indruk blijft bijgevolg dat de berichtgeving over schizofrenie erg negatief en die over autisme erg positief is. In een reactie op ons onderzoek schreef Peter Vermeulen, bekende Vlaamse autisme-expert: *‘het bewijst wat ik al een tijdje zeg, met name dat het met de beeldvorming over autisme veel minder erg gesteld is dan met die over andere stoornissen. We moeten zelfs opletten dat we het niet té positief maken...’*.

Jammer genoeg hebben de redacties van de zeven kranten tot nu toe vrijwel geen constructieve reactie gegeven op onze bevindingen.